

FOAIA DIECEZANĂ

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

..... APARE DUMINECA .....

Prețul abonamentului:	Alaunscrisele nu se înapoiază și se adresează redacției „Foaia Diecezană”; iar banii pentru abonamente și inserațiuni se trimit administrației „TIPOGRAFIA și LIBRĂRIA DIECEZANĂ” la Caransebeș.	Prețul inserțiunilor:
Pe un an . . . . . 160 Lei		Pentru publicațiuni oficiale, concurse, edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 120 Lei, până la 200 de cuvinte 180 Lei, de aci în sus 200 Lei
Pe jumătate de an . . . . . 80 „		
Pe un număr de ani . . . . . 40 „		
De număr . . . . . 3 Lei.		
Pentru străinătate pe un an . . . . . 260 Lei		

PARTEA OFICIALĂ.

Intre ideie și faptă.

Nr. 6307 E/1932.

NOTĂ OFICIALĂ.

Catre On. Oficiul parohiale din Eparhia ort. rom. a Caransebeșului

Art. 14 din „Legea pentru unele măsuri financiare urgente” publicată în Monitorul Oficial Nr. 237 din 10 Octombrie 1932 dispune:

„Societățile anonime, industriașii, comercianții și oricine întrebuințează în serviciul sau alte persoane sunt obligați a cere salariaților lor să le facă dovadă plății impozitului global pe curent, înainte de a achita salariul pe prima lună a fiecărui trimestru. Dacă această dovadă nu se face, impozitul oforent va trebui reținut și vărsat în termen de cel mult zece zile, la stat, dela data comunicării de către fisc a evanțumului impozitului global datorat.

Neîndeplinirea acestor obligațiuni dă drept fiscului să urmărească pe patron pentru impozitul global al salariaților, chiar dacă salariul a fost plătit.

Aceleași reguli se vor aplica în toate administrațiunile publice și la Regiile și Casele autonome”.

Ceeace ce comunică On. oficiilor parohiale spre știre și mai departe urmare.

Caransebeș în 14 Noembrie 1932.

Episcopul diecezan:
Dr. Iosif Tr. Badescu

De aproape un pătrari de an lucrăm în casă nouă. Și lucrăm, noi cei dela Consiliul eparhial, trăind o parte considerabilă a zilei, în oarecari condiții superioare celor de acum, fără măcar să bănuim. Condițiile de ordin practic, sanitar, igienic și tot ceeace o casă nouă poate oferi, le trăim logic și normal, cașicând așa trebuie să fie și nimic mai mult. (Poate că firea norocoasă omenească e de atare ordin, că înregistrând cu hiperzel orice scădere, orice rău, să protesteze vehement împotriva-i; în schimb trăind binele ca pe un element normal de viață, în cazul cel mai bun, îl constată pur și simplu!).

Omul modern nu mai întreabă — chiar când nu știe — cine este inventatorul trenului, recte descoperitorul aburului cu aplicarea lui la mașini; sau inventatorul „radio“-ului cu care atâția ne delectăm astăzi; el utilizează totul în favorul său ca pe ceva inomis necesar... Cum dar ne vom întreba noi, cine a purtat grija să avem un local nou, cu cancelarii spațioase, concentrate toate în jurul reședinței episcopale; cu o capelă admirabilă, o sală vastă a bibliotecii și muzeului eparhial?

Și totuș. O vizită recentă m'a sesizat, și prilej mi-a dat să mă cuget asupra întrebării, dându-i răspunsul nimerit.

Di asesor consistorial în pensiuone Traian Barzu din Logoj fiind în trecere prin Caransebeș, a aflat de bine „să-și facă reverințele” față cu toți domnii consilieri eparhiali, cum se numesc astăzi asesorii consistoriali de odinioară. (Frumos și exemplar pentru toți și în special pentru cei cari înconjură formal o autoritate bisericăască!) Din vorbă în vorbă, mai ales în jurul noului local, pe care dealtfel dl

asesor îl mai văzuse și în vară — deși atunci neterminat — dlui încearcă să mă convingă de paternitatea ideiei de a se zidi acest etaj, pe care dl asesor pensionar o revendică pentru sine... „Îndată după schimbul făcut de noi cu comunitatea de avere, ne-am gândit — împreună cu răposatul episcop de atunci, fericitul în Domnul Nicolae Popea — să zidim etajul acesta...”

Vreme multă s'a scurs de-atunci. Au dat peste oameni și timpuri bune și timpuri rele. În fruntea episcopiei se află de peste un deceniu actualul Prea Sfințit Iosif; la secția economică — senatul episcopesc de demult — de aproape treizeci de ani Dl Aurel Moaca.

Se crede oare că în atâta răstimp ideia etajului a fost abandonată? Nu, în diferite rânduri s'a simțit necesitatea de a se zidi, însă împrejurările nu au fost prielnice.

Acum necesitatea devenind ardentă, zidirea etajului s'a pus la cale deși se întrezăriași se simțeau greutățile crizei financiare. S'a pornit însă la lucru cu nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu. Neobositul consilier referent care este dl Aurel Moaca, în ritmul cel mai vioiu a condus și îngrijit toate lucrările cari au dus la zidirea acestui impunător etaj. Nu momentan și aici e loc convenit de laude; posteritatea va ști să fixeze și meritul înaintestătătorului P. S. Episcop și al harnicului său sftenic, Aurel Moaca, un om de uimitoare putere de muncă și de o rară cinste.

Deci, la ce bun ne-am mai interesa că stăm bine sau stăm rău; în casă nouă sau acolo *acolo unde ne-am pomenit* — vorba Românului? Ceicu ideia, dar mai ales ducătorii ei la realizare, *făptuitorii*, aceia singuri vor ști câte nopți nedormite, câte griji și calcule le-a cauzat: casa noastră nouă!

Pe pământul făgăduinței...

— Note de drum —

De îng. Petru Fotoc

Orașul, e *Foppe* cel din vechime, care figurează deja în timpurile biblice. E situat pe o coastă de deal la 46 metri peste fața mării, casele sunt postate asemenea teraselor dintr'un amfiteatru. Nisipul înfierbentat al țărâmurului, îl acoperă cu umbră groasă palmieri, chiparoși și cactus totdeauna verde. Am intrat de a bindeca în orient, arată temperatura, clima, vegetația, fauna și curățenia, care lasă de dorit. Iaffa a fost espusă la multe în-

durări, în urma multelor stăpâniri, ca evreii, romanii, ascalonii, cruciații, Napolcon, iar după francezi, turcii, până a ajuns sub domnia noului înființat regat al lui *Israel*.

În port nu se văd *silozurile* și *docurile* din portul românesc, nici instalațiile și frumsețile aceleia. Incarcă și descarcă mai multe vase ca în Constanța, mai puține ca în Constantinopol, majoritatea sub pavilion englezesc, câteva cu steag în colorile evreești — și unile vase erau împodobite cu — semnul crucei închârligate. La ce nație vor fi aparținut, nu mai știu. Găsim ceva de acas; *cherestea de brad*, pentru zidirile în construcție. Asta pe lângă cele câteva familii evreești, emigrate din țară, înainte cu decenii din Moldova și Basarabia.

Pe străzi turci, arabi, evrei și mai puțini europeni. Acestea nații compun populația, cari reprezintă apoi mulțimea limbilor și a confesiunelor. Automobile, camioane, trăsuri cu arcuri și căruțe trase de călușei *cătări ori măgăruși*, împodobiți cu zângărlăi, ca călușerii noștri. În văzduh rotesc avioane. Nu departe e aerodromul. Localuri ca în Stambul, meseriași, comercianți, ambulaniți, bazar, *caravane* de camile și dromedari, *bragagii*, cu un rezervoar în spate, de mărimea unui om iar cu altul ca o semilună, fixată pe pânțele și când umple măsurile acățate pe brâu, se înclină numai puțin înainte și curge lichidul răcoritor. Lustragii în număr mare, ca și vânzătorii de ziare.

Intr'un colț de stradă, *purtător de peană* grijește de nefericita situație a neștiuitorilor de carte, ca pentru un onorar prea modest, acolo pe loc, să le redacteze toate scriptele, de cari nevoiașul analfabet are trebuință. Concurența e mare, iar reclama sufletul comerțului. Fiecare din cei înșirați, se trudește să atragă lumea la sine și ca mai bun mijloc pentru acest scop și-a ales fiecare câte un clopoțel, pe care-l izbesc, cât e ziuața de dragă, că să atragă atenția trecătorilor și în deosebi a celor avizați la serviciile, pe cari sunt gata a le presta. Ți-se îmbie alimente, beuturi, fructe, vederi locale, zaharicale. Merele, perele, prunele sunt necunoscut. În schimb găsești struguri, portocale, lămâi, curmale, banane, smochine și *rodii*, un fel de măr cu miez ca de lubeniță, de astea încă sunt. Rodiile tăiate în două se sug.

O parte a prăvăliilor e închisă și văzând firma am înțeles motivul. Era *șabes*. Vinerca serbează musulmanii, iar mâine creștinii. Orașul are comerț dezvoltat, că e portul principal al țării, prin care trece importul și exportul. Băncile și instituțiile financiare, sunt în mânele francezilor, englezilor, germanilor și evreilor. In-

dustria mare e a nemților. Comerțul este condus de englezi și italieni. Limba oficială este cea ebraică, cu franceza, italiana și spaniola pătrunzi peste tot, mai puțin cu engleza și cu greu cu germana. Apoi limba turcească și arabă. Anual se exportează prin Iaffa, numai portocale peste 1½ milion lăzi, una cu 80—130 bucăți. Organele polițenești susțin ordinea, aplicând și explicând legile în vigoare și cu ajutorul cravașei, care se ține de toate ținutele, dela micul echipament începând. Strada principală și cele mai de seamă, sunt pavate dar prea rudimentar.

Înainte de război toată Palestina, sta sub stăpânirea otomană, acu domnește se zice evreimea și se agită arabii. Una e fapt, că să face și se răspândește aici cultura.

Ce am văzut în Iaffa, o să constatăm și în alte regiuni și orașe, iar cele ce ni-se vor prezenta alturea, le putem descoperi și aplica și aici, cari acu poate ne scapă din condei. Viața e prea uniformizată, așa descrierile se întregesc unele pe altele.

Iaffa are deja însemnătate pentru creștini. Aici a înviat *sfântul apostol Petru* pe *Tavita*, al cărei cimitir este tot aici, precum și casa lui *Simeon curelarul*. Aici s'a îmbărcat profetul *Ionas*, când a vrojit să se sustragă prin fugă către apus dela îndeplinirea poruncei dumnezeiești, ca să meargă și să predice cuvântul în păgânescul Ninive. E de remarcat mănăstirea sf. Gheorghe a grecilor, sf. Nicolae care în vremea lui Napoleon a servit ca spital, pentru soldații bolnavi de ciumă, a armenilor, a catolică și biserica coptilor, apoi mai multe geamii în stil arab.

Dar iată-ne în gara terminus, ca toate celelalte, ca și la noi, cu sârme multe, telegraf, telefon, aparate de semnalat, șini, încrucișătoare, felinare, împiegați, hamali, gazete, apă gasoasă, ciocoladă, larmă, bagaje, un sunet de clopot, apoi ne urcăm în trenul gata de plecare, cu un ecartament îngust. Garnitura e compusă numai din vagoane Pullmann, curate, provăzute cu ventilatoare, la ferestrii cu rolouri scaune bine tapețate, apă proaspătă de băut, spățător cu propop și săpun. Am văzut vagoane de marfă și cisterne, construite din beton armat.

Un fluierat și se pune trenul în mișcare...

Înimă înveselește-te, că în câteva ceasuri pareurgem drumul și la amezai vom fi la loc, în *cetatea lui David*. Tu peană nu scăpa nimic, ochilor sorbiți, urechilor cuprindeți tot ce observăm, vedem și auzim. Har tu suflete pregătește-te, pentru închinare.

Suntem pe *Pământul făgăduinții*...

(Va urma).

Ce este un concordat cu Vaticanul?

de **Isaia Suru.**

III. Teoria legală.

Singura teorie ce ne-a mai rămas să cercetăm cu privire la natura concordatelor, este teoria legală. Această teorie în cea mai mare parte am tratat-o implicit în capitolele precedente. Așa din istoricul concordatelor, teoria privilegiilor etc. în deosebi din teoria contractelor, obiectul, încetarea de a mai produce efecte etc. reese clar această teorie. De altfel cele două teorii ne putând sta în picioare — decât cum am văzut, dela sine în chip logic ar urma că numai teoria legală, singură, este cea adevărată. Dar fiindcă și această teorie, suferă unele discuții să vedem întrucât corespund cu adevărul. Astfel în acest capitol ne vom ocupa de alte obiecții pro și contra cu privire la această teorie. Această teorie s'a formulat în sec. 18 de cei ce au apărut drepturile fundamentale ale Statelor, independența și libertatea lor încălcate în picioare de Vatican. Deci era foarte firesc să fie începută sub influența spiritului protestant. Dar cu toate acestea este cea mai serioasă, bazându-se pe argumentele cele mai temeinice.

Și la această teorie ca și la celelalte există subdiviziuni. Așa lăsând la o parte pe cei ce susțin că este o lege particulară bisericească ce emană dela papă²⁸⁾ avem pe unii ce o consideră de lege de Stat, și numai forma este a unui contract²⁹⁾ alții, că este o lege de Stat pentru Stat, iar pentru Biserică o lege bisericească, și forma este a unui contract³⁰⁾. O altă categorie susține că deși este o lege particulară, fiind întărită în forma unui contract bilateral, este obligatoare. Să vedem argumentele pe cari se sprijină apărătorii acestei teorii, afară de cele din capitolele precedente. Suveranitatea Statului, are ca o consecință naturală a independenței și libertății dreptul legislativ. Ori prin concordat papa amestecându-se în chestiuni ce privesc acest drept, leagă independența Statului, lovește în suveranitatea lui fiindcă, deși de drept e un reprezentant al supușilor Statului, totuși de fapt în realitate el este și reprezentant al altor supuși, din alte țări, și are sediul într-o altă țară deci nu este supusul țării respective, prin urmare este o putere spirituală externă, străină. Deci prin amestecul și controlul Vati-

28) Tarquini „Lex particularis ecclesiastica” după Demeoran o. c. p. 31.

19) Hinschius.

30) Meyer după R. Cândea o. c. p. 7.

canului se înstrăinează unele atribute ale Statului și se jicnește independența Statului. Prin urmare concordatul nu poate fi decât o lege de Stat. Dar, iarăși este drept că deși de drept valoarea lui este egală cu a unei legi, de fapt însă concordatul nu emană dela corpurile legiuitoare întocmai ca și o altă lege, o nuanță de deosebire există fiindcă corpurile o ratifică numai. Dar din punct de vedere juridic nu poate fi vorba de ratificare, fiindcă lipsește contractul; deci este o lege la votarea căreia — și în textul căreia — i s'a făcut Vaticanului o concesie grațioasă ca o excepție din partea Statului a cărei supuși sunt în majoritate catolici, fiind în parte silit să o facă aceasta, să satisfacă pretențiile lipsite de temeiul serios ale Vaticanului. Despre formalitățile concordatului, tratativele, forma de contract, unii mai susțin, că nu este decât o mărturie, a unui acord, a unei împreună înțelegeri sau altfel zis ele mărturisesc doar exprimarea punctului de vedere al ambelor părți, valoarea lui juridică fiind numai în mâna Statului, depinzând numai de voința uni-laterală a lui cu toată excepția de mai sus amintită³¹⁾. Un lucru trebuie însă să recunoaștem, și anume, atât timp cât Statul e forțat de influența politică a Vaticanului sau cât timp Statul nu-și știe să-și apere drepturile, interesele, concordatul este respectat ca un tratat internațional, ca o convenție bilaterală. Obiecția că dacă concordatul ar fi tratat, Statul și-ar lega independența, drepturile suverane, s'a formulat și cu ocazia tratativelor concordatelor cu Württemberg-ul și Baden (1860 și 1861)³²⁾. La această obiecție curialistii susțin, că Statul nu-și leagă independența, nu-și înstrăinează drepturile suverane, din contra, le valorifică, le afirmă³³⁾. Dar suveranitatea nu se afirmă, nu se exercită înstrăinându-se; tot catolicii susțin, că îndată ce interesul superior al Bisericii ori al Statului pretind — fiindcă sunt în credința că cele ce pretind ei sunt legale — concordatul poate fi denunțat³⁴⁾. Dar în acest caz după cum văzut chiar în momentul încheierii nu ar trebui respectat sau ar trebui să fie abrogat³⁵⁾. Curialistii mai susțin că Biserica universală ce trece peste frontierele unei țări nu poate fi supusă unui Stat³⁶⁾, lucru care s'ar întâmpla, dacă concordatul ar fi lege. Dar mai întâiu, că aici nu e vorba de Biserica universală, ci numai de Biserica catolică din frontie-

rele Statului respectiv, apoi Statul nici pe aceasta nu și-o supune, nici nu o subordonează, doar apărându-și drepturile și interesele de Stat, nu se lasă să fie supus de ea. Prin urmare, în concluzie putem afirma că valoarea de drept a unui concordat, depinzând de legislația internă a Statului, îndată ce legile s'au schimbat, puterea de drept îi este ridicată, — concordatul nu este decât o lege de Stat, cu excepția mai sus amintită.

IV. Obligativitatea concordatelor.

Deși acest capitol este mai mult o concluzie a celorlalte de până acum, totuși precizarea punctului de vedere în această privință al Vaticanului, și netemeinicia lui, nu e de puțină însemnătate, fiindcă și noi Români avem un concordat. Care este doctrina Vaticanului? În clauzula concordatului francez semnat de Leon X și Francisc I se precizează, că acest adevărat contract trebuie să fie perpetuu obligator și inviolabil respectat sau ținut; deasemenea în clauzula concordatului din 1753 cu Spania, semnat de Ferdinand VI și Benedict XIV este scris că va fi nealterat și menținut perpetuu; Pius X în enciclica Vehementer referindu-se la ruptura concordatului francez din 1801, zice, că este un contract bilateral; apoi în sillabus, punctul 43 se condamnă ruperea și explicarea concordatului numai din partea puterii laice. Las la o parte că „civilta catolica“ din 1872 scrie că „papa are în tot timpul dreptul de a detrage, dacă interesul Bisericii o cere, concesiunile ce el face în concordat și cari sunt numai simple privilegii grațioase, concesse lui“³⁷⁾ fiindcă astăzi se admite ca și Statul, dacă interesele superioare ale lui o cer, poate să rupă concordatul cu consimțământul Vaticanului. Dar concordatul fiind o lege de Stat, Vaticanul nu poate să aibe aceste pretenții; că Vaticanul protestează referindu-se la dreptul internațional este un refren papal, cunoscut de mult. Este drept, că obligația de a respecta tratatele se bazează și pe conștiința și pe sentimentul dreptății³⁸⁾ dar nu mai puțin adevărat e că un Stat poate considera ca nule tratatele incompatibile cu existența și dezvoltarea sa³⁹⁾. Nici celelalte State nu dau vre-o importanță faptului dacă vre-un concordat nu se respectă, fiindcă cunosc situația de drept și de fapt.

(Urmează)

31) Hübler după I. Reiner o. c. p. 677.

32) I. Reiner o. c. p. 677.

33) Idem 679.

34) Idem.

35) Cum s'a făcut la votarea celui bavarez și frances.

36) I. Reiner o. c. p. 681.

37) După Bluntschli o. c. p. 262.

38) Idem 249.

39) Idem.

Ortodoxia în Ticvaniul-mare.

de pr. Ilie Hergan.

(Continuare din Nr. 42)

După aceea în afară de aceste cazuri de naștere în matriculele parohiei ort. din Ticvaniul-mic mai sunt înregistrate între 1875 și 1896 și 8 cazuri de moarte a ortodoxilor din Ticvaniul-mare îngropați prin preotul din Ticvaniul-mic. Prin aceste înregistrări mai iese la iveală și numele altor familii rămase ort. din Ticvaniul-mare, ca de pildă: Iacob Bagiu, Iosif Urlică, Constantin Piteș ș. a.

Afară de aceste mărturii despre continuitatea elementului ort. în Ticvaniul-mare mai avem și declarația a două bătrâni și bătrâne-născuți înainte de 1852. Declarații făcute la 1925 zicând că le pot susține cu jurământ și care sumă în sensul următor: „declar că sunt născut(ă) în comuna Ticvaniul-mare, sunt botezat(ă) la biserica din localitate în religia ort. a răsăritului, nici odată n'am fost catolic(ă) și nici nu voiesc să fiu...”

Dintre acești declaranți bătrânele Maria Gherca de 84 ani și Rozalia Nicodin de 82 care trăiesc și astăzi mai adaugă, cea dintâi, că „știu că pe timpurile când biserica a trecut forțată religiei gr. cat. la praznice și alte slujbe părinții mei au adus în casa noastră preoți ort. din comunele vecine. Măi știu că moșul (bunicul) meu cu toată forțarea nevoind a „trece la uniți a fost bătut și băgat la închisoare;” cea de a doua, că „știu că pecând ni s'a ocupat biserica de catolici, mulțimea ort. a fost nevoită a-și ridica o capelă în casa lui Petru Stanimir pentru slujbele religioase. Jandarmeria nu îngăduia aceste slujbe, ci a doborât și clopotul dela capelă și au bătut și risipit pe ortodoxi.” De fapt, reparându-se casa din chestiune (Nr. 400) s'a găsit la capătul coamei adecă deasupra unghiului de sus a fundoanei piatra cu urma că a avut înfiptă crucea în ea.

Ca mulți înaintea lor din acești bătrâni de nu s'ar fi reînființat parohia ort. la 1925 aproape toți ar fi fost îngropați de preotul unit, căci erau trecuți în lista unită dela 1852 și de altfel în această religie și-au botezat și crescut copiii, dar numai presați de vreme.

Când a sosit momentul dorit îndată s'au manifestat ca cecece erau din naștere și în simțeminte adecă români ortodoxi.

La băștinașii din Ticvaniul-mare rămași ortodoxi la 1852 s'au adaugat an de an ortodoxii veniți prin căsătorie din comunele vecine. Așa că firul continuității elementului ort. nu numai că nu s'a rupt, dar nici chiar nu s'a subțiat, ci an de an s'a îngroșat în această comună.

Asupra acestor ort. veniți la socri uniți în Ticvaniul-mare pentru ca să se zădărnicească reînființarea parohiei ort. stinse la 1852, s'a exercitat presiunea ca să-și facă trecerea la unire și în parte au izbutit. Dovadă că oficiul parohial unit sub datul de 11 Sept. 1925 a fost în măsură să trimită parohiei ort. care în întretimp se reînființase un tablou despre 158 de trecere dela ort. la gr. cat.

Atâtea mărturii dar despre existența ortodoxilor în Ticvaniul-mare: Se face trecerea dintr'un număr îndoit mai mare al lor a 158 persoane la gr. cat. Și totuș să declari atât de sentențios, ca Dr. N. Brânzeu, „că aci s'a stins cu vremea și urma ultimului ortodox”

și că în Ticvaniul-mare 73 de ani nu s'a știut nimic de ortodoxie — este prea mult.

Prin această declarație răsturnată de atâtea dovezi contrare, nu creadă frații uniți că s'a rezolvat chestia bisericii și a bunurilor pe cari le stăpânesc pe nedreptul.

Procesul între neuniți și uniți pornit în această cauză încă la 1852 nu s'a terminat. Stăpânirea de ieri prin desconsiderarea numărului celor pe cari au trebuit să-i recunoască rămași ort. și prin ne luarea în considerare a acțiunii celor cari fără voia lor fiind trecuți pe lista unită își revindeau titlul de ort. și respective prin sentința nedreaptă adusă în procesul dintre cele 2 confesiuni n'a putut mulțumi pe ortodoxi. Aceștia n'au considerat nici odată procesul ca terminat, ci doar ca închis așteptând vremurile în care să-l deschidă iar. Luptătorii pentru ortodoxie dela 1852 și din anii imediat următori adevărat că n'au mai apucat vremurile când ieșiți de sub obida străină să reînceapă procesul pentru biserică. Fiecare faptă însă poartă în sine răsplata sau pedeapsa sa. S'au stârnit în Ticvaniul-mare referințe, împrejurări în urma cărora se desprinde din trupul chiar acelora, înaintașii cărora au trecut poate regulat la unire, un număr considerabil de locuitori cari revin la religia pe care părinții lor au părăsit-o. Aceștia chiamă la datorie și adecă la cererea dreptului lor reînființarea parohiei stinse la 1852 — pe cei nici odată trecuți dela ortodoxie.

Și așa tocmai prin uniții desuniți s'a redeschis în anul 1925 procesul care n'a putut fi terminat printr'un act ca acela ce-l reproduc din broșura unită pentru conținutul lui destul de informativ în cauză:

Decisul guvernatorului Banatului, Mareșalul Coronini, în chestia trecerilor dela Ticvaniul-mare.

Nr. 995 C. G.

Către Prea Veneratul Consistor gr. neunit în Vârșet.

Acțiunea introdusă în urma adresei Nr. 125 din 10 Maiu a. c. a avut ca rezultat, că la trecerea originală (nov. prünglich) a locuitorilor din Ticvaniul-mare la biserica gr. cat. numai 3 familii apoi preotul pensionar Iosif Pascuovici și capelanul Iosif Păpovici au rămas la confesiunea gr. n. u. De cătră cele 12 familii, cari împreună cu capii de familie apoi de cătră alte 2 familii cari fără aceștia și în sfârșit de cătră 2 capi de familie, cari fără familiile lor doresc să treacă înapoi la confesiunea gr. n. u., nu s'au observat formalitățile prevăzute în art. de lege 3 din 1844, care conform prevederilor art. 20 din 1848 se aplică și la acest caz, prin urmare, aceia nu se pot considera ca aparținând bisericii gr. n. u.

Dimpotrivă, s'a dovedit, că preoții trecuți tot atunci la biserica gr. cat, Vichente Popovici și Petru Pascuovici caută să ducă pe locuitorii de acolo la defecțiune, dela biserica catolică, cu toate că nici ei n'au ieșit încă din legăturile aceleia.

La acest absolut neînsemnat număr al locuitorilor din Ticvaniul-mare, rămași în confesiunea gr. n. u., care nu e suficient nici pentru susținerea preoțimel, nici pentru formarea unei parohii de sine stătătoare, trebuie considerată ca împlinită trecerea într-gii comune la religia gr. cat., de aceea, în înțelesul art. 20 din a. 1848 și biserica are să rămână la confesiunea gr. cat. Incolo încă la 13 Martie a. c. Nr. 213 s'a comunicat Prea Ven. Consistor, că egala îndreptățire înaintea legii, a tuturor religiunilor (Religions genossenschaften), declarată în art. 20 din anul 1848 și

confirmată de atunci de repeșite ori prin Maiestatea Sa c. c. apostolică, nu are aplicare la formele trecerii dela religia catolică la alta, stabilite deosebit prin suscitatul articol, chiar din cauza, pentru că în această chestie prin art. 3 din 1844 s'au stabilit norme speciale, cari asupra trecerii la religia cat. dela o alta, în lipsa unei declarații clare a legiuitorului nu pot fi estinse.

În baza acestor prevederi legale e rugat Prea Ven. Consistor, a se abține dela orice exercițiu al jurisdicțiunii spirituale, în ce privește pe locuitorii din Ticvaniul-mare trecuți la credința cat. la cari această legătură nu s'a desfăcut în chip legal, și la cari se socotesc și ambii preoți Vichentie Popovici și Petru Pascuțovici, cari pe deasupra au să fie supuși procedurii disciplinare de către ordinariatul lor legal.

Prin aceasta s'a rezolvat și prețioasa adresă a D-V., citată mai sus.

Timișoara, 29 August 1852.

(ss) Coronini

Alexandru cel Bun. (1400-1432).

La cinci sute de ani dela moartea Lui.

De: Prof. C. Rudnean

În *Roman* făcu Alexandru cel Bun un nou omagiu de fidelitate regelui polon. De astă dată ambii domni se obligau a-și da ajutor reciproc împotriva lui Sigismund din Ungaria, când acesta ar ataca Polonia sau Moldova. Cauza pentru care s'a prevăzut — această condiție în tratat, — a fost faptul, că regele Ungariei căuta să-și impună autoritatea asupra Moldovenilor în detrimentul regelui polon — Sigismund instiga contra Polonilor pe cavalerii teutoni. În 1411 devenise vacant tronul ducatului de Luxemburg, pe care Sigismund doria să-l câștige pentru sine, în acest scop el își schimbă atitudinea față de Poloni. Printr'o delegație în Noembrie 1411 cei 2 suverani încheie la *Ofalu* o pace pe un an cu regele polon, iar în 1412 cei 2 suverani s'au întâlnit la *Lublau*, unde au încheiat un tratat de alianță. Aci s'a stabilit privitor la Moldova că mai departe Vladislav Jagello va exercita suzeranitatea, însă la 5 ani după moartea unuia dintre cei 2 regi, delegații lor se vor întruni pentru a examina din nou și a stabili definitiv, cui îi revine dreptul de suzeranitate asupra Moldovei, în a 2-a dispoziție se spune, că dacă Ungaria ar fi atacată de Turci, Alexandru cel Bun e dator a da ajutor cu toate oștirile sale — dacă domnul Moldovei ar refuza sprijinul său, Sigismund și Vladislav Jagello au făcut proiectul de a împărți Moldova în 2 părți, stabilind hotarele. Această linie fixată ducea dela izvoarele Ceremușului, în munții Bucovinei spre Sud-Est, — Pe lângă Iași și pe lângă Bârlad, trecuse peștre Prut — și se oprea pe țărmul Mării-Negre, între Cetatea albă și Chilia. Regiunea dinspre Nord-Est împreună cu Iașii, revenea Poloniei, iar partea ei dinspre Sud-Vest revenea Ungariei. Prin acest tratat se dispunea de Moldova fără cunoștința lui Alexandru cel Bun. Actul dela Lublau, a rămas numai literă moartă, fiind anulat după câțiva ani de Jagello, care căută să se apropie de Moldova. Cronicarii poloni *Dlugosz*, *Crommer* spun, că Alexandru cel Bun a făcut în anul 1415 un nou omagiu de suzeranitate Regelui poloniei la *Sniatin*, venind cu mulțime mare de boieri, aducând daruri prețioase. La 1419 omagiul a fost reînnoit: Vladislav și Alexandru se obligă a se ajuta reciproc contra

oricărui dușman și îndeosebi contra lui Sigismund. Alexandru cel Bun a făcut aceste omagii Polonilor fiindcă Polonii erau creștini și voia să se asigure contra atacurilor turcești, cari în acest timp reiau ofensiva la gurile Dunării. Regele Poloniei însă nu s'a purtat cu aceeași loialitate și bună credință ca și domnul Moldovei, ori de câte ori Moldova era în pericol, regele Poloniei promitea ajutor, dar n'a trimis nici un ajutor efectiv. Alexandru cel Bun a intrat în legături familiare cu regele polon, luând în căsătorie pe o vară a acestuia Ryngalla, dar s'a despărțit încurând de ea, asigurând doamnei printr'un act din 13 Decembrie 1421, veniturile din 2 localități *Siret* și *Rădăuți*¹²⁾ și suma de 600 de galbeni anual pe cari îi plătea în 4 rate. Cavalerii teutoni instigați de Sigismund au început atacurile contra Polonilor, armatele polone au fost concentrate în spre cetatea *Marienburg* capitala ordinului teutonic. Alexandru cel Bun a trimis regelui un ajutor de 400 călăreți sub comanda spătarului Coman. În bătălia ce s'a dat la *Marienburg* la 1422 Românii au luptat cu multă tactică, recurgând la o stratagemă, prefăcându-se că fug, s'au reintors în pădure, unde au descălecat și s'au întors împotriva teutonilor, pe cari îi urmăreau, Românii i-au învins pe teutoni — iar prada bogată au adus-o regelui Poloniei¹³⁾. Alexandru cel Bun a întreținut relații prietenești în decursul domniei lui îndelungate. Spre sfârșitul vieții sale s'a încurcat într'un război nenorocit cu Polonii, ale cărui cauze nu se cunosc precis. Se crede că ar fi început acest război din cauză ar fi aflat despre tratatul dela Lublau, prin care se proiecta împărțirea Moldovei. Aceasta a fost politica lui Alexandru cel Bun. — Să vedem acum organizarea Moldovei pe timpul lui Alexandru cel Bun. Sub raport bisericesc organizarea țării a fost stabilită pe timpul lui Alexandru cel Bun, recunoscându-se mitropolia dela Suceava. Prestigiul culturii din Moldova a fost mult înălțat prin activitatea unui cărturar dela curtea lui Alexandru cel Bun — cel mai însemnat dintre ei a fost *Grigorie Tamblac*¹⁴⁾ delegat al patriarhului din Constantinopol în Moldova. El a ajuns stareț al mănăstirii Neamț și mai târziu mitropolit de Kiev. Era un om foarte învățat, care a făcut carte la *Eflimie*, ultimul patriarh al bulgarilor. — Tamblac a scris *viața sfântului Ioan cel Nou*. El a mai participat la conciliul dela Constanța cu o suită de 30 de persoane¹⁵⁾ — iar din Muntenia a venit boierul Dragomir și voevodul Știber din Ardeal. În acest conciliu s'a discutat reunirea bisericilor, din Răsărit și Apus. Sub Alexandru cel Bun s'a desăvârșit organizarea bisericii din Moldova, prin întemeierea celor 2 episcopii la *Roman* și *Rădăuți*, dar numele lui a rămas scris cu litere de aur în istoria culturii românești, pentru locașurile sfinte, mănăstirile ce le-a întemeiat: *Moldovița*¹⁶⁾ (Bucovina) care azi nu mai există, frumoasa mănăstire *Bistrița*¹⁷⁾, care are un adăpost minunat între munte lângă râu, înconjurată cu pășuni verzi — a fost întâi de lemni și Alexandru cel Bun a ridicat un zid, unde a rămas o inscripție de mare preț: „Cu vrerea Tatălui și

12) Hurmuzaki I, 2. pp. 833-5.

13) Kogălniceanu: Letopisețe I. pp. 140—141. cf. Dlugosz și Cromer

14) cf. *Melchisedec*, Revista pentru istorie, arheologie și filologie an. II. 1884.

15) *Const. I. Karadju*, Delegația din țara noastră la conciliul din Constanța (An. Ac. Rom. M. S. I. 1927 pag. 15).

16) *Iorga*: Istoria Bis. Românești, I. p. 67.

17) *Iorga*: Sate și mănăstiri din România, București, 1916: pp. 119—120.

ajutorul Fiului, și cu sevărșirea sf. Duh, s'a zidit această biserică din Mănăstirea Bistriței, unde este hramul Adormitei Preciste și prea binecuvântatei Stăpânei Noastre Maica Domnului și pururea fecioară Maria în zilele diagocestitului Io Alexandru Voevod cu mila lui Dumnezeu Domnul Terii Moldovei — fiul lui Bogdan Voevod în anul 7 mii 62 curgător în luna lui Maiu 26 zile¹⁸.

(Urmează).

ȘTIRI

Retragerea din circulațiune a biletelor de 5000 și 100 lei. Banca Națională aduce la cunoștința publicului, că datele fixate pentru retragerea din circulațiune a biletelor de 5000 și 100 lei și anume: 1 Decembrie pentru biletul de 5000 lei și 15 Decembrie pentru cel de 100 lei, sunt ultimele termene, după care aceste bilete pierd puterea lor liberatorie, ne mai acordându-se nici o prelungire.

Declarațiunile individuale de impunere pentru recensământul veniturilor proprietăților agricole și clădite pentru periodul ce începe la 1 Ianuarie 1933 se vor preda la percepțiile respective cu începere dela 20 Noemvrie până la 10 Decemvrie 1932 inclusiv.

Declarațiunile colective de impuneri din comunele rurale se vor preda tot cu începere dela 20 Noemvrie și cel mai târziu cu trei zile înainte de începerea lucrărilor în comună, cari vor avea loc după data de 10 Decemvrie 1932, în zilele ce se vor publica.

Toate declarațiunile se vor întocmi pe formularele oficiale și se vor preda în conformitate cu dispozițiunile din instrucțiunile publicate prin Monitorul Oficial și pe cale de publicitate.

Legăturile dintre Principatele Române și locurile sfinte. La Academia Română a vorbit dl. Marcu Beza despre legăturile dintre Principatele Române și locurile sfinte, conform documentelor descoperite de d-sa în mănăstirile din Palestina, arătând că a descoperit în total 33 de hrisoare și porunci domnești din secolele XVI—XIX. Cel mai vechiu este din 1527, din timpul lui Petru Rareș, iar cel mai nou din timpul lui Grigore Ghica Vodă. A mai descoperit trei evanghelii dăruite Sfântului Mormânt de domnitorii români.

Pentru muzeul eparhial au donat: șeful de birou *Gheorghe Borlovan* un briceag vechi, cu prăsele de os foarte frumos încrustat, o monedă mare de argint austriacă din anul 1665, o monedă tot de argint mai veche, și mai mică și un medalion de argint; omul de serviciu *Ioan Jula* o bancnotă ungurească veche de 1000 coroane, una ungurească din 1920 tot de 1000 coroane; diaconul *Constantin Rudnean* profesor de liceu o bancnotă de 5 ruble și consilierul eparhial *Nicolae Cornean* o bancnotă ungurească de 2 coroane, roșie.

Pentru locul de pelerinaj „Piatra Scrisă” au mai donat protopresbiterul *Ioan Geța* din Buziaș 40 lei, *E. Binchici* 40 lei, prof. *Iuliu Vuia* din Caransebeș 20 lei, funcționarul *George Gava* 40 lei, doi ano.

nimi câte 20 lei, și *F. D.* din Lugoj 4 lei, care sume s'au primit cu mulțumită.

Pro Țichindeal. Duminecă în 4 Decemvrie a. c. se desfășură în Becicherecul-mic serbătoarea sfințirii monumentului ridicat marelui *Dimitrie Țichindeal*. Din acest prilej organizatorii — în frunte cu Asociația Corurilor și fanfarelor din Banat — au esoperat gratuitate la călătoria pe C. F. R. tuturor participanților cari se insinuă de cu vreme la societate (*Iosif Velceanu* Timișoara, Str. Moise Nicoară 1). La serbări sunt invitate toate corurile și fanfarele din Banat, cărora li se pune în vedere asigurarea întregii întrețineri. — Serbările se țin din prilejul împlinirii unui veac dela moartea cântărețului *Țichindeal*, și pe aceste vremuri sunt cât se poate de binevenite. Se recomandă tuturor să meargă în comuna care păstrează osemintele aceluia, care a fost *Țichindeal gură de aur*...

Nr. 5134 B. ex 1932.

CONCURS.

Se escrie Concurs din oficiu pentru ocuparea postului de paroh în a doua parohie de cl. III. din *Bozovicju*, protopresbiteratul *Mehadie*, devenită vacanță prin decedarea părintelui *Romu Novacovici*, cu termen de 30 zile dela prima publicare în Foia Diecezană.

Emolumente:

1. Sesiune parohială constătătoare din 32 jughere, pentru care preotul ales va plăti toate impozitele.
  2. Ajutor de salar anual 1000 Lei, plătit în rate lunare.
  3. Preotul ales are de a se îngriji singur de locuință.
- Doritorii de a ocupa acest post sunt poștiți a-și înainta petițiunile instruate conform normelor din vigoare și adresate consiliului parohial din *Bozovicju* prin prea On. Oficiu protopresbiteral ort. rom. în *Prigor*.

Recurenții sunt poștiți a se prezenta cu prealabila încuviințare a Protopopului tractual în sfânta biserică din *Bozovicju*, în vreo Duminecă, sau sârbătoare, dar nici de cum în ziua alegerii.

Recurenții au să prezinte invoie dela Prea Sfințitul *Domn Episcop diecezan*, fără de care nu pot fi luați în jista de candidare.

Caransebeș, din ședința Consiliului eparhial, ținută în 24 Octomvrie 1932.

Episcopul diecezan:

Dr. Iosif Tr. Badescu m. p.

„MAGII DELA RĂSĂRIT”

de

Dr. PETRU BARBU

cuprinzând frumoasele cântece și cuvinte ce le rostesc copii cari umblă cu steaua la sârbătorile Nașterii Domnului

Se pot căpăta la „*Librăria Diecezană*”.

18) *Iorga*: Inscriptii din Bisericile României.

Direcțiunea Liceului de băieți „Traian Doda” Caransebeș.

No. Com. șc. 202 1932.

A V I Z.

Sunteți invitat a participa la Adunarea generală a Comitetului școlar dela liceul „Traian Doda” din Caransebeș, care se va ține la 20 Noemvrie 1932 orele 10 a. m. în sala profesorală a liceului cu următoarea ordine de zi:

1. Raportul general al comitetului școlar pe anul 1931.
2. Contul de gestiune pe 1931.
3. Bugetul pe anul 1933.
4. Eventuale propuneri.

Binevoii a cunoaște, că întrucât la data fixată nu se va întruni numărul regulamentar de membri, adunarea generală se va ține în 27 Noemvrie la timpul și locul stabilit cu numărul de membri prezenți.

Caransebeș, la 7 Noemvrie 1932.

Președinte

Mateiu Armaș (ss)

Dr. Cornel Cornean (ss).

secretar.

Irmosiere

scrise pe hârtie velină, curat, cetet,
se găsesc spre vânzare la

Librăria Diecezană

Prețul 150 Lei. — Se pot comanda prin ramburs.

Conspectul

„Manualele de religie pentru învățământul primar”, publicat în „Biserica ortodoxă română” Revista Sfântului Sinod, are în locul prim:

Cărțile de Religione

de Dr. P. Barbu și Pr. P. Bizerea

Pentru

1. Școalele de copii mici și clasa I a școlii primare . . . . . Lei 10.—
2. Clasele II și III ale școlii primare „ 10.—
3. Clasa IV a școlii primare . . . . . „ 10.—
4. Clasele V, VI, și VII ale școlii primare . . . . . „ 15.—

Editate de Librăria Diecezană, Caransebeș.

Obiecte bisericesti

dela cele mai renumite fabrici, se află de vânzare la Librăria Diecezană.

Aducem la cunoștința On. public cetitor, că

Calendarul Românului

Pe anul **1933** anul al XLV-lea

a apărut și se află de
vânzare la Librăria noastră
Diecezană pentru prețul de 20 Lei.

Tipografia și Librăria Diecezană Caransebeș.